

Research Paper

Explaining the Spatial Distribution and Typology of Citizens' Reactions to Crime and Norm violation in Urban Spaces of Bandar Abbās

Amir Hamzeh Shahbāzi ^{1*}

Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geography and Environmental Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahean, Iran.

 DOI: 10.22124/GSCAJ.2026.30286.1351

Received: 2025/04/06

Accepted: 2026/01/06

Abstract

This study first evaluated the diverse perceptions of citizens regarding norm violation and crime in urban spaces. In the second step, it classified and analyzes citizens' reactions, and in the third step, it explained the spatial, social, and economic dimensions of the various meaningful reactions exhibited by citizens in the urban spaces of Bandar Abbās. The research was applied in nature and conducted through a descriptive-analytical method. Data were collected using a survey approach (researcher-made questionnaire and two-stage random sampling) with a sample size of 407 respondents. The data were then analyzed and tested using non-parametric inferential statistical models, including Kruskal-Wallis, Kendall's Tau-c and Tau-b, Chi-square, Spearman, Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk, and cross-tabulation. In response to three types of violations i.e., damaging green spaces, littering, and vandalizing bus stops and signage, 60% to 80% of citizens selected the options "doing nothing" or "only giving a verbal warning." However, when reacting to three other offenses, ranging from minor to severe (verbal harassment and catcalling, hooliganism, and harassment involving physical threat toward families), only 38%, 10%, and 4% of citizens, respectively, chose "doing nothing" or "only giving a warning." Analysis of the relationship between education level and reactions to verbal harassment (catcalling) indicated that 52% of illiterate respondents, and 0% of individuals with a doctoral degree, were willing to engage in confrontation (limited or full). The confrontation readiness index regarding catcalling was 70% among very low-income groups and 18% among very high-income groups. Spatial distribution of reactions to hooliganism and family-related harassment showed that 82% of residents in very low-income neighborhoods and 10% in very high-income neighborhoods preparedness for full or limited confrontation conflict. Variables such as literacy, employment, social class, neighborhood socio-economic level, and place of birth were significant determinants of citizens' reactions, ranging from complete avoidance to full confrontation.

Keywords: Urban Space, Crimes, Norm Violation, Bandar Abbās, Citizen's Reaction.

Highlight

- Spatial distribution of citizens' reactions "to the phenomenon of norm violation and crimes in urban space" with an interdisciplinary approach (urban planning, social sciences, geography).
- The effect of spatial-physical factors (neighborhood stratification) on citizens' perception and reaction to various types of crimes was explained.
- Past research has mainly analyzed the level of sense of security and its interrelated factors in urban spaces; this article deals with the typology of the type of citizen reaction and its interrelated factors (social, economic, physical and spatial).
- In English and Persian sources, no research focusing on the type of citizen reaction in urban space was found until 2025 and 1404

Extended Abstract

Introduction

One of the challenges of contemporary times is the lives of citizens in urban spaces and the interactions that occur among them. This challenge emerges from the fact that urban environments also host the presence and actions of norm violators, social deviants, hooligans, and offenders. Clearly, geography, as a branch of the social sciences that is inherently concerned with place, space, and the challenges of social life within urban environments, must

* Corresponding Author: amir_sh@gep.usb.ac.ir

identify, classify, analyze, explain, and assess these challenges and the reactions of citizens. This study was guided by three fundamental questions:

- a) Is the spatial distribution of “citizens’ perceptions of deviant behavioral patterns” uniform? (Or does each neighborhood, based on its social, economic, and spatial status, develop different perceptions of deviance and crime?)
- b) Is the “type of reaction shown by citizens to patterns of deviance, delinquency, and crime” spatially uniform across the city’s hierarchically stratified neighborhoods?
- c) Which social, economic, spatial, and physical factors explain and account for these differences?

This research aimed, first, to view the phenomena of deviance and crime in urban spaces through the lens of citizens’ perceptions. Second, it sought to categorize and analyze the types of citizen reactions to these phenomena. Third, it attempted to provide a geographical explanation, social, economic, and physical–spatial reactions of citizens within urban spaces.

Methodology

This research was applied in nature and conducted using a descriptive–analytical method. The data were collected through a survey approach, employing a researcher-made questionnaire and two-stage random sampling. In the first stage, judgmental sampling was used with the aim of selecting five zones in Bandar Abbās such that each zone would possess relatively homogeneous social, economic, physical, and spatial characteristics. In other words, the sampling began from level-5 (very low-status) neighborhoods and extended to level-1 (very high-status) neighborhoods. Since the normality of the data distribution was assessed using the Kolmogorov–Smirnov and Shapiro–Wilk tests, and the results indicated non-normality, the analyses were conducted using non-parametric inferential statistical models, including: Kruskal–Wallis, Kendall’s Tau-c, Kendall’s Tau-b, Chi-square, Spearman’s rho, Kolmogorov–Smirnov, Shapiro–Wilk, and cross-tabulation techniques.

Results and discussion

The findings revealed that, first, citizens’ perceptions of deviance, norm violation, delinquency, and crime differ significantly. Second, the typology of citizens’ reactions to an identical behavioral pattern also showed a significant divergence: while some citizens reported that, when confronted with such a crime or norm violation, they would “do nothing,” others stated that they would opt for full engagement and direct confrontation with the offender. In the third stage of the study, which aimed to explain the underlying factors shaping citizens’ reactions, it became evident that variables such as education level, employment status, self-reported social class, place of birth, and the hierarchical level of the neighborhood of residence serve as significant predictors explaining the substantial differences in citizens’ responses (ranging from total avoidance to full confrontation). The innovation of this research lies in the fact that previous studies have focused almost exclusively on a single domain, namely “the sense of security in urban spaces.” Virtually none has examined the typology of citizens’ reactions to crime and norm violation in urban settings or provided an explanation of the contextual social, economic, and spatial factors underlying these reactions.

Conclusion

The summary of the findings, in response to the three main research questions, indicated the following points: a) Citizens of the target community have very different and meaningful perceptions of “abnormality, deviance, delinquency, and crimes.” In this sense, some citizens turn a blind eye to and ignore certain behavioral patterns of others, in other words, they do not consider these behaviors to be norm violation or do not consider them to be necessary to react and confront. b) Citizens showed very heterogeneous and meaningful reactions to behavioral patterns that they consider abnormal, delinquency, and crime. In this way, their type of reaction to a specific and identical norm violation was met with a very different reaction. The reaction of a group of citizens may start from complete disregard and neglect and reach full involvement with the delinquent or norm violation individual or group. c) Various social, economic, physical-spatial factors explained the type of response of citizens to deviant and criminal behaviors. This study identified and classified the various factors and variables associated with deviance, norm-violation, delinquency, and crime, and incorporated them into the research framework.

Funding

There is no funding support.

Authors’ Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

I am grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Citation:

Shahbāzi, A.H. (2026). Explaining the Spatial Distribution and Typology of Citizens' Reactions to Crime and Norm violation in Urban Spaces of Bandar Abbās. *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 7(1), pp. 81-100. DOI: 10.22124/GSCAJ.2026.30286.1351

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

تبیین پراکنش فضایی و گونه‌شناسی واکنش‌های شهروندان به جرائم و هنجارشکنی در فضاهای

شهری بندرعباس

امیرحمزه شهبازی^{۱*}

استادیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

DOI: 10.22124/GSCAJ.2026.30286.1351

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۱/۱۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۱۰/۱۶

چکیده:

این پژوهش، در گام اول، ادراک متفاوت شهروندان از هنجارشکنی و جرم در فضای شهری را ارزیابی و در مرحله دوم، واکنش‌های شهروندان را گونه‌شناسی و تحلیل نموده و در گام سوم، به تبیین فضایی، اجتماعی و اقتصادی واکنش‌های گوناگون و معنی‌دار شهروندان در فضای شهری بندرعباس پرداخته است. روش تحقیق: این پژوهش، ماهیتا کاربردی و با روش توصیفی تحلیلی انجام شده و داده‌ها به روش پیمایشی (پرسشنامه محقق‌ساخت و نمونه‌گیری تصادفی دومرحله‌ای)، با حجم نمونه ۴۰۷ واحد، گردآوری شده است. سپس با مدل‌های استنباط آماری ناپارامتریک (کروسکال والیس، کندال تائو سی، کندال تائو بی، کای دو، اسپیرمن، کولموگروف سمیرنوف و شاپیرو ویلک و جدول متقاطع) تحلیل و آزمون گردیده است. یافته‌ها: شهروندان در واکنش به ۳ نوع تخلف (تخریب فضای سبز، ریختن زباله، تخریب تابلو و ایستگاه اتوبوس)، به میزان ۶۰ تا ۸۰ درصد «گزینه هیچ‌کاری یا صرفاً تذکر دادن» را انتخاب کردند. مادر واکنش به سه نوع جرم دیگر، از سبک‌به‌سنگین شامل: مزاحمت (واژه‌های زشت و متلک)، مزاحمت (اوباش‌گری) و مزاحمت (دست‌درازی به خانواده‌ها) به ترتیب ۳۸ درصد، ۱۰ درصد و ۴ درصد شهروندان «گزینه‌های هیچ‌کاری یا فقط تذکر» را انتخاب نمودند. تحلیل رابطه سطح سواد و تحصیلات شهروندان، با واکنش آنها به مزاحمت متلک‌پرانی نشان داد، ۵۲ درصد بی‌سوادان و صفر درصد تحصیلکردگان دکتری آماده درگیری (محدود یا کامل) بودند. شاخص آمادگی درگیری در مقابل مزاحمت متلک، در میان قشر خیلی پایین ۷۰ درصد و در میان قشر خیلی بالا ۱۸ درصد بود. توزیع فضایی نوع واکنش شهروندان به پدیده اوباشگری و مزاحمت برای خانواده‌ها در محله‌های سطح خیلی پایین ۸۲ درصد آمادگی درگیری کامل یا محدود و در محله‌های سطح خیلی بالا، ۱۰ درصد آمادگی درگیری کامل یا محدود بود. نتیجه نهایی نشان می‌دهد که متغیرهای سواد، اشتغال، قشر بندی، سطح محله، محل تولد، تبیین‌کننده نوع واکنش شهروندان (از چشم‌پوشی کامل تا درگیر شدن کامل) بوده است.

واژگان کلیدی: فضای شهری، جرائم، هنجارشکنی، بندرعباس، واکنش شهروندان.

نکات برجسته:

- توزیع فضایی واکنش شهروندان «به پدیده هنجارشکنی و جرائم در فضای شهری» با رویکردی میان‌رشته‌ای (شهرسازی، علوم اجتماعی، جغرافیا)
- تأثیر عوامل فضایی - کالبدی (سطح بندی محله‌ها) بر ادراک و واکنش شهروندان در مقابل انواع جرائم تبیین گردید.
- پژوهش‌های گذشته عمدتاً بر تحلیل میزان احساس امنیت و عوامل هم‌پیوند آن در فضاهای شهری پرداخته‌اند در این مقاله به گونه‌شناسی نوع واکنش شهروندان و عوامل هم‌پیوند آن (اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و فضایی) پرداخته شده است.
- در منابع انگلیسی و فارسی تا ۲۰۲۵ و ۱۴۰۴ پژوهشی با تمرکز بر نوع واکنش شهروندان در فضای شهری دیده نشد.

۱. مقدمه

شهرها به‌عنوان زیستگاهی امروزی و مدرن، که از پس هزاران سال کوچ‌نشینی و ده‌نشینی و به دنبال رخنمون یافتن پیامدهای انقلاب صنعتی در ۲۰۰ سال گذشته، با روندی شتابناک گسترش یافته؛ پیوسته با چالش‌هایی نیز مواجه بوده است. این چالش از آنجا آغاز می‌گردد که زندگی شهروندان در فضاهای شهری و میانکنش اجتماعی آنها، با حضور و نقش‌آفرینی هنجارشکنان، کجروان اجتماعی، اوباشگران و مجرمین نیز همراه بوده است. جغرافیا، به مثابه شاخه‌ای از علوم اجتماعی که معطوف مکان و فضا و چالش‌های زندگی اجتماعی در فضاهای شهری است؛ ضرورتاً باید پراکنش فضایی این چالش‌ها را شناسایی، گونه‌شناسی، تحلیل، تبیین و آسیب‌شناسی نماید. این پژوهش تلاش نموده؛ به پرسش‌های بی‌پاسخ، سلیقه‌ای و مبتنی بر عقل سلیم به گونه‌های آکادمیک، روشمند، نسبتاً تجربی، تکرارپذیر و قابل راستی‌آزمایی پاسخ دهد. با گسترش روند شهرنشینی، به گونه چشمگیری با پیچیدگی و تنوع بافت‌های شهری و در پی آن، شانس بیشتری برای ارتکاب جرم روبرو هستیم. بنابراین اجرای سیاست‌های برنامه‌ریزی مناسب برای کنترل جرم و جنایت و ارتقای ایمنی شهری برای برنامه‌ریزان شهری بسیار مهم است (Feng, et al, 2024). در نتیجه، جرایم شهری به یک معضل اجتماعی جهانی تبدیل می‌شود که بار اقتصادی جدی و آشفته‌گی اجتماعی را به دولت‌ها و شهروندان تحمیل می‌کند (Batabyal and Beladi, 2022). مطالعات قبلی عوامل مؤثر را به سه دسته کلی دسته‌بندی کرده اند: جمعیت در معرض خطر، ویژگی‌های اجتماعی-جمعیت شناختی و عوامل محیطی ساخته شده (Yue, H., Chen, J. 2025). نشانه‌های بی‌نظمی در فضای شهری، در برگیرنده ولگردی معتادان، مبادله آشکار مواد مخدر، زورگیری، اخاذی، دشنام و ناسزا در مکان عمومی، تخریب اموال عمومی، مزاحمت ناشی از ریختن نخاله‌های ساختمانی، رها کردن زباله در معابر، دست‌فروشی، دیوارنویسی و ... (فیروزجاییان، ۱۳۹۶: ۸۰). فیروزجاییان و مجیدی، به نقل برخی پژوهشگران، (گودرزی، ۱۳۹۱؛ جلالی‌پور، ۱۳۸۵؛ ایسپا، ۱۳۸۱، ۱۳۸۴، ۱۳۸۵؛ سعادت، ۱۳۸۵؛ فیروزآبادی و ایمانی جاجرمی، ۱۳۸۵، قدوسی ۱۳۸۴ و ...) تأکید دارد؛ جامعه فعلی ما امروز شاهد افول اخلاق و افزایش بی‌سابقه بی‌اعتمادی و روند روزافزون رفتاری هنجارشکنانه بی‌توجهی به باورها، قوانین، مقررات، ارزش‌های فراگیر اجتماعی و رشد بی‌قانونی شده است. محیط‌های جغرافیایی شهری نقش مهمی در وقوع جرایم خیابانی دارند. اگرچه شناخت این ارتباطات هنوز نیازمند پژوهش بیشتر است (Luo, 2022). گزارش رحمانی فضلی، (۱۳۹۵) وزیر کشور در صحن علنی مجلس شورای اسلامی، مبنی بر افزایش آسیب‌های اجتماعی، بیانگر پتانسیل بالای رفتارهای نابهنجار در جامعه ایران است.

می‌توان گفت؛ چنین رویکردی به پدیده‌های چندرشته‌ای و میان‌رشته‌ای که شالوده آنها علوم فضایی - مکانی است؛ چندان پیشینه‌ای در حوزه ادبیات علوم فضایی - مکانی وجود نداشته است. نتایج پژوهش‌ها و اظهارات مسئولین در خصوص جرائم و هنجارشکنی در فضاهای شهری در قلمرو مطالعاتی حاکی از این است که بندرعباس بیشترین میزان اسکان غیر رسمی را داشته که برابر با ۴۸/۶ درصد جمعیت شهر بوده است (برک‌پور و اسدی، ۱۳۸۸: ۲۷). مناطق حاشیه‌نشین، به تعبیر رئیس کل دادگستری هرمزگان، از کانون‌های ارتکاب جرائم و مستعد فعالیت بزهکاران هستند (اکبری، ۱۳۹۷). پیشگیری انتظامی از جرم بر احساس امنیت شهروندان بندرعباس مؤثر بوده و شناخت بهتر مردم از وظایف پلیس، تعامل پلیس و ضابطه‌مندی پلیس سه اولویت مهم هستند (بالادهی و دستور، ۱۳۹۹: ۱۴۹). تفاوت‌ها و اختلاف فرهنگی بومیان و مهاجران، بی‌علاقگی به مشارکت اجتماعی و گاهی میل به اغتشاش، رخنه نسبی عوامل بیگانه، تفاوت‌های مذهبی، سبب مشکلاتی در انسجام و یکپارچگی بندرعباس شده است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۲۳ و ۲۴۷). به‌گونه‌ای که میزان احساس امنیت شهروندان بندرعباسی در سطح متوسط بوده است (آقارحیمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵۷). به عبارتی احساس امنیت شهروندان بندرعباس تابع میزان اعتماد اجتماعی بود (دسترنج و ملاحی، ۱۳۹۶: ۴۸) و عریضی و همکاران (۱۳۹۱: ۱۰۷). عامری سیاهویی و همکاران (۱۳۸۹: ۳۷) بخشی از محله‌های بندرعباس را فاقد پایداری مناسب و دارای وضعیت امنیتی نابسامان دانسته (نیمی از دزدی‌ها و مزاحمت‌های خیابانی در این محله‌ها رخ می‌دهد که در صدر آنها محله‌های شهناز و دوهزار بوده است. اگر در جامعه هرکس به فکر خود باشد، سازگاری، همبستگی و وحدت اجتماعی از بین خواهد رفت (آقارحیمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵۷).

سه پرسش اساسی مطرح بود که این پژوهش، در جستجوی یافتن پاسخهایی از سنخ فضایی - مکانی (جغرافیای اجتماعی و مدیریت شهری) برای آنها بوده است. به شرح زیر می‌باشد.

الف) پراکنش فضایی «ادراک شهروندان از الگوهای رفتاری مجرمانه و هنجارشکنانه در فضاهای شهری» چگونه هست؟ (با

توجه به سطح اجتماعی، اقتصادی، فضایی محله ادراک هنجارشکنی و جرائم یکسان هست یا تفاوت دارد).
 ب) «نوع واکنش شهروندان به الگوهای رفتاری هنجارشکنی و جرائم»، در محله‌های مختلف شهر که به صورت سلسله مراتبی ترازبندی شده؛ پراکنش فضایی یکسانی دارد؟

ج) کدام عوامل و عناصر اجتماعی، اقتصادی، فضایی و کالبدی، تبیین‌کننده و توضیح‌دهنده تفاوت‌های فوق است؟
 هدف تحقیق: پهنه‌بندی شهر، به چند محدوده مطالعاتی بود که مبتنی بر سطح‌بندی از بالاترین سطح اجتماعی، اقتصادی، فضایی و کالبدی، تا پایین‌ترین سطح باشد. نوآوری پژوهش، مشخصاً در سه حوزه است: یکم اینکه به نظر می‌رسد اولین پژوهشی است که مشخصاً به ادراک شهروندان از رفتار هنجارشکنانه می‌پردازد. دوم اینکه اولین پژوهشی است که به گونه‌شناسی انواع واکنش‌های شهروندان به رفتارهای فوق می‌پردازد و انگهی به نظر می‌رسد تاکنون پژوهشی مبادرت به تبیین فضایی - کالبدی عوامل و عناصر تبیین‌کننده و توضیح‌دهنده نوع ادراک و نوع واکنش شهروندان به جرائم در فضاهای شهری نپرداخته؛ بلکه پژوهش‌ها بیشتر معطوف به «احساس امنیت و ادراک امنیت شهروندان در فضاهای شهری» بوده است که هریک با رویکردهای خاص و البته واجد ارزش علمی ویژه در رشته‌های علوم اجتماعی و به‌صورت خاص علوم فضایی و مکانی از جمله جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری انجام شده است.

۲. مبانی نظری

نظریه کنترل اجتماعی (Hirschi, 1969)، مبتنی بر این باور است که مکانیسم‌های کنترل اجتماعی غیر رسمی باعث محدودیت یا رفع انحرافات اجتماعی می‌گردد. کنترل اجتماعی غیر رسمی توسط هر یک از اعضاء جامعه و در محیط‌های متفاوت: خانواده، مدرسه، محل کار و ... موثر است (لطفی‌خاچی و فیروزجاییان، ۱۳۹۵: ۱۱۸-۱۱۵). بلاش^۱ (۲۰۲۲) اشاره دارد؛ (باندهای بزهکار)، پدیده‌هایی اجتماعی با جهت‌گیری جغرافیایی هستند و علی‌رغم تمایل واقعی و خیالی اعضای باند به قلمروسازی و مرزبندی متجاوزانه، این جامعه‌شناسان و جرم‌شناسان بوده‌اند، نه جغرافی‌دانان، که سهم عمده‌ای از تحقیقات دقیق فضایی درباره باندها داشته‌اند. ولی به چگونگی فراگیرتر کردن رشته جغرافیا برای مشارکت بیشتر محققان پژوهش‌های مکان و فضا نیز پرداخته است. اگرچه تئوری پنجره شکسته^۲، به گرافیتی^۳ در اشکال مختلف آن به‌عنوان تجسم بی‌نظمی فیزیکی قادر به تغییر رفتار و نگرش مردم نسبت به فضای شهری، توجه دارد؛ ولی رابطه گرافیتی و جرائم مورد مناقشه است با این وجود، نیاز مبرمی به شکستن چرخه معیوب بی‌نظمی فیزیکی و جنایت، مرتب کردن شهر و بازگرداندن آن به شهروندان وجود دارد (Diniz & Stafford, 2021). از منظر دین، باورهای دینی زمینه‌همنویایی افراد جامعه را فراهم می‌نماید. نیز اهرم‌های کنترلی نظیر حیا، ترس، تمجید، مذمت، مراقبت و امر به معروف و نهی از منکر سبب کاهش کجروی افراد می‌گردد (حیدری کوشا، ۱۳۸۰: ۸۸). دین به بازدارنده‌های غیررسمی و روحیه پاداش‌خواهی و تنبیه‌گری انسان تأکید فراوانی نموده است. هرچند میزان تأثیر دین‌داری بر انواع مختلف جرایم، به ساختار مذهبی جامعه بستگی دارد (شفازاده، ۱۳۹۸: ۱۱۱). کنترل اجتماعی از مهم‌ترین عوامل پیش‌بین رفتارهای انحرافی است و با رفتارهای جرم‌آمیز رابطه معکوس دارد (Welch & other, 2008) به نقل از احمدی و همکاران (۱۳۹۷: ۳). بزهکاران در انتخاب مکان جرم اغلب حسابگری نموده و به دنبال کم‌خطرترین و مناسبترین فرصتها و شرایط مکانی برای بزهکاری هستند یعنی کانون‌هایی دارای فرصت‌ها و اهداف مجرمانه بیشتر (کلانتری و توکلی، ۱۳۹۹: ۲۵). برخی از کاربری‌ها در شکل‌گیری کانون‌های جرم‌خیز تأثیر بسزایی دارد. برخی زمان‌ها و مکان‌ها دارای شرایط و کیفیتی هستند که احتمال ارتکاب جرم را افزایش می‌دهند (باهرنیا و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۵).

۳. پیشینه پژوهش

زاناو^۴ (۲۰۲۴) در مورد مراقبت و نگهداری مکان‌های عمومی شهری استرالیا نتیجه گرفت؛ استفاده‌کنندگان روزمره از مکان‌های عمومی، نگهبانان اساسی در برابر جرایم هستند اگرچه در فضاهای با استفاده خاص (کلاب، معابد و باشگاه‌سلامتی)

1. Bloch

2. Broken Window

3. Gratifies

4. Zahnow

نسبت به بازار و پارک مراقبت و مداخله بیشتر است. داوسون^۱ و دیگران (۲۰۲۳) در پژوهشی تحت عنوان چرا بیرون نمی‌رویم؟ ادراک شهروندان بهره‌بردار را در سوئد پژوهش نموده، نتیجه گرفت وجود زباله، وندالیسم (خرابکاری) و کمبود وقت، بیشترین محدودیت درک شده بود. سكاتو^۲ و دیگران (۲۰۲۳) در پژوهشی به عنوان، دفع مدفوع، ریختن زباله و سایر رفتارهای مزاحمت عمومی در زمان محدودیت‌های کووید ۱۹ در سال ۲۰۲۰، موقعیت زمانی و مکانی انواع مزاحمت و هنجارشکنی در شهری در سوئد مطالعه و دریافته‌اند، پس از قرنطینه سال ۲۰۲۰، سوابق مزاحمت عمومی افزایش یافت، پارک‌ها، مراکز حمل‌ونقل و مدارس به طور قابل توجهی با اختلالات عمومی مرتبط بودند. برینخویسن و پوربهادر^۳ (۲۰۲۳) استراتژی‌های شهرداری برای حفاظت از حس مکان از طریق مدیریت فضای عمومی را در آمستردام تحلیل و نتیجه گرفت، کنوانسیون‌های بین‌المللی ابزارهای نرم را برای مدیریت میراث شهری با اتخاذ رویکرد مشارکتی برای افزایش تعهد ساکنان به شهر توصیه می‌کنند. کیلک^۴ (۲۰۲۲) به ارائه عوامل اصلی تعیین‌کننده امنیت در فضای عمومی شهر می‌پردازد. که از مکانی با امنیت عالی تا منطقه جرم و ترس نوسان دارد. و در نتیجه‌گیری بر اهمیت همکاری شهروندان برای ایجاد یک محیط امن تأکید دارد. محمدی و همکاران (۱۳۹۱: ۱۱)، فضاهای عمومی شهری بافت قدیم شهر لار را پژوهش و نتیجه گرفتند هرچه فضا محلی‌تر باشد، مشارکت و حضور مردم در اداره آن بیشتر می‌گردد. مشکینی و همکاران (۱۴۰۲: ۱۶۲) به تدوین الگوی ارتقای امنیت اجتماعی در بافت فرسوده منطقه ۱۲ تهران پرداخته و نتیجه گرفتند؛ ابعاد کالبدی و فیزیکی (ساختمانهای کم‌دوام، اراضی رها شده، ساختمان‌های متروکه، بهداشت محیطی، ایمنی خیابان‌ها و پیاده‌روها، پیشران کلیدی امنیت اجتماعی هستند.

اسلینگرلند^۵ و دیگران (۲۰۲۳) در شهر لاهه در پی مدل همسایگی اجتماعی محلی برای محله‌های قابل زندگی و نیز امن بوده است. ایلپوت و استول^۶ (۲۰۲۳) در همیلتون نیوزلند، از مفاهیم حس مکان و سکونت برای بررسی رابطه انسان با طبیعت و افراد و مکان‌ها، و احساس مالکیت بهره گرفتند. حبیبی و صدیقی (۱۳۹۲: ۱۴) دو محله ساغری‌سازان و گل‌سار رشت را از جهت نقش فضای عمومی شهری در افزایش ایمنی اجتماعی، ارزیابی و با توجه به مبانی نظری شش راهبرد ارائه نمودند. (سهولت حضور شهروندان، حضور گروه‌های مختلف اجتماعی، نفوذپذیری بصری، ایجاد فضای توقف و تعامل اجتماعی، حضور عناصر طبیعی و نظارت غیر رسمی). محسنی تبریزی و همکاران (۱۳۹۰: ۵۱) فضاهای بی‌دفاع شهری و خشونت را بر اساس نوع خشونت در فضاهای شهری آلوده یا جرم‌خیز تهران، (سرقت، مزاحمت، نزاع و درگیری و کیف‌قاپی)، مطالعه و دریافته‌اند؛ وجود نور مناسب و عدم تراکم ساختمانی، با کیف‌قاپی مرتبط است. داس سانتوس^۷ و دیگران (۲۰۲۳) طی پژوهشی در لوسیداد شمالی پرتغال، نتیجه گرفتند، ادراکات همسایگی و رفتارهای بیرونی در دوره کودکی و نوجوانی پیوند دارند. لی^۸ و دیگران (۲۰۲۳) محیط‌های خیابانی و جرم و جنایت در اطراف مدارس کم‌درآمد و اقلیت را برپایه تئوری پنجره شکسته و عامل^۹ CPTED در ۴ حوزه: نظارت طبیعی (تعداد پنجره‌ها، بالکن‌ها)، قلمرویی (نشانه‌ها و تابلوهای تحت مشاهده بودن جرائم و درختان)، تصویر/نگهداری (به‌عنوان مثال، گرافیتی و حس نگهداری و تمیز بودن)، و کنار هم قرار گرفتن جغرافیایی (به‌عنوان مثال، ایستگاه اتوبوس، وجود محورشریانی، در سیاتل آمریکا مطالعه و دریافته‌اند؛ چندین نوع جرم با عامل CPTED ارتباط معنی‌داری نشان داد. تامپسون^{۱۰} و دیگران (۲۰۲۳) در سوئد پژوهشی ملی در زمینه ارتباط بین جرائم و جنایات محله و افسردگی اساسی (MD)^{۱۱} در میان جمعیت مهاجر و غیر مهاجر انجام و نتیجه گرفتند. به‌طور کلی، افرادی که در محله‌هایی با سطوح بالایی از جنایات محله‌ای زندگی می‌کنند، نسبت به افرادی که چنین نیستند، شانس بیشتری برای ابتلا به MD داشتند.

1. Dawson

2. Ceccato

3. Brinkhuijsen & Pourbahador

4. Kielek

5. Slingerland

6. Elliot Noe & stolve

7. Dos Santos

8. Lee

9. Crime prevention through environmental design (CPTED)

10. Thompson

11. Majur Depression

هی و لی^۱ (۲۰۲۳) جغرافیای جرائم مالی و محیط محله را تحلیل و نتیجه گرفتند؛ کاربری مختلط زمین رابطه مثبتی با جرائم مالی دارد. همچنین تراکم جمعیت، دسترسی راحت به مشروب فروشی‌ها و حمل و نقل با جرایم بالای اموال مرتبط است. لو^۲ و دیگران (۲۰۲۱) مطالعه‌ای با هدف تحلیل ارتباط کمی وقوع جرایم خیابانی با متغیرهای مختلف محیطی جغرافیایی در هونان چین انجام و نتیجه گرفتند؛ ارتباط زیادی میان نوع پراکنش جرائم خیابانی با متغیرهای مختلف محیطی جغرافیایی دیده شد. نور و مک‌دونالد^۳ (۲۰۲۳) در شش شهر بزرگ آمریکا، داده‌های ۲ ساله دوره پاندمی (۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲) را به منظور یافتن رابطه بین نرخ خشونت تیراندازی با کاربری زمین و ویژگی‌های مکانی مطالعه و دریافتند؛ کاربری مختلط به‌طور کلی با نرخ تیراندازی کمتر همراه است. مناطق محروم به‌طور مداوم نرخ تیراندازی بالاتری دارند. هپ و کیم^۴ (۲۰۲۱) با مطالعه ۱۳۰ شهر در کالیفرنیا، رابطه تراکم، تنوع و طراحی و الگوهای فضایی جرم را بررسی و دریافتند؛ سطوح بالاتر تراکم تجاری به‌طور مداوم با سطوح بالاتر جرم مرتبط است.

چامبرلین و هپ^۵ (۲۰۲۱) در ۷۹ شهر آمریکا، اثرات فضایی رابطه جرم و جنایت با منابع اقتصادی و اجتماعی را تحلیل و دریافتند؛ معایب در محله اصلی و محله‌های مجاور باعث افزایش جرم و جنایت خشونت‌آمیز می‌شود، چیتراکار و دیگران (۲۰۲۲) دسترسی به فضاهای محله و مدیریت آنها در شهر کاتماندو را پژوهش و دریافت: نظارت و مدیریت رسمی و دولتی در فضاهای شهری امروزی کارآمد نیست. وب جامی^۶ و دیگران (۲۰۱۸) در سان‌دیگو، آثار اجتماعی و شناختی پیاده‌روی کودکان تا مدرسه را بسیار مهم دانسته؛ آنها با "چشم در خیابان" ساکنان، مغازه‌داران و مشتریان احساس راحتی اما با وجود "شیشه‌های شکسته"، (نشانه‌های بی‌نظمی اجتماعی در محیط)، احساس ناراحتی می‌کنند. گنزالز و کامیسارو^۷ (۲۰۲۰) در پژوهشی، تأثیر نظارت مردمی بر کاهش جرائم را در بلوک‌های مسکونی هدف و سرریز آن به سایر بلوک‌های نزدیک هم تأیید تأیید گردید. زانو و کورکوران^۸ (۲۰۲۲) طی پژوهشی در استرالیا دریافتند، زندگی در مجاورت جنایات خشن اخیر ممکن است با افزایش ادراک خطر جرم و کاهش احساس امنیت در قلمرو منزل همراه باشد. مک کالاناهان^۹ و دیگران (۲۰۲۴) با کمک از واقعیت مجازی پژوهشی روی ترس شهروندان از جرم و جنایت انجام داده و دریافتند تصاویر نگران‌کننده و تماشای دیداری وقایع به‌طور غیر مستقیم ترس را افزایش داد. محلات حاشیه‌ای، به لحاظ اجتماعی-اقتصادی مسأله‌دار و از منزلت پایین‌تری نسبت به سایر مناطق شهر برخوردار هستند (ضرابی، ۱۳۹۹: ۱۳۲). در محیط‌های دارای درختچه‌های پاکوتاه و گونه‌های زیر اشکوب که ارتفاع تاج‌شان از زمین کمتر است؛ به‌دلیل کاهش نظارت اجتماعی باعث کاهش امنیت فضایی می‌گردد (حامی، ۱۳۹۷: ۱۱۳). گفتنی است؛ تقریباً همه پژوهش‌های موجود در حوزه امنیت فضاهای شهری، عمدتاً معطوف به یک حوزه خاص و مکرر یعنی «احساس امنیت» بوده‌اند. هرکدام به‌گوشه‌ای از مسائل و مشکلات و ضرورتها و سوالات و ابهامات پرداخته‌اند. به عبارتی راه را برای تعمیم نتایج و نظریه‌پردازی در حوزه مربوطه هموار نموده‌اند. قریب دهها مورد پژوهش موردی و تئوریک ارائه و چاپ شده است که بخشی از آنها به شرح جدول ۱ است. درضمن مدل مفهومی در شکل ۱ ارائه شده است.

1. He & Li

2. Lu

3. Knorre & John MacDonald

4. Hipp & Kim

5. Chamberlain & Hipp

6. Webb Jamme

7. Gonzalez & Komisarow

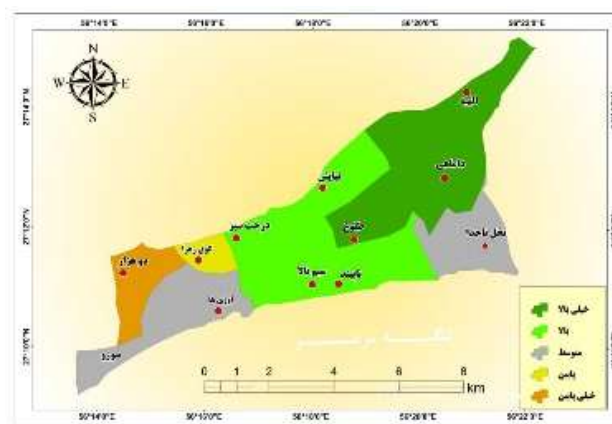
8. Zahnow & Corcoran

9. McClanahan

جایگاه فضایی پهنه‌های سکونت حاشیه‌نشینان و توسعه‌های غیررسمی شهر بندرعباس؛ برگرفته از اطلاعات به‌روز سایت گوگل و یافته‌های تحقیق در شکل ۴، ارائه شده است همان‌گونه که دیده می‌شود؛ پهنه‌های توسعه غیر رسمی یا حاشیه‌نشینی در یک سمت از محدوده شهر نیست بلکه در اکثر پهنه‌های شهر پراکنده هستند. میزان حاشیه‌نشینی و توسعه غیررسمی در بندرعباس بر مبنای آمارهای مختلف در خود ۳۰ تا ۴۰ درصد هست. بر خلاف اکثر شهرهای ایران که حاشیه‌نشینی در یک محدوده و جهت جغرافیایی و در محدوده‌های مشخص تری از شهر می‌باشند. مانند مشهد، کرمانشاه، تبریز، و به صورت مشخص تر شهر زاهدان (عمدتا در شمال، شمال شرق و شمال غرب شهر) شهر و در شهر بندرعباس بافت درهم تنیده از این جهت دیده می‌شود.

شکل ۲. جایگاه شماتیک محدوده مطالعاتی، برگرفته از سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و سازمان راه و شهرسازی هرمزگان

شکل ۳. نقشه شماتیک سطح‌بندی نسبی محدوده‌های مطالعاتی شهر بندرعباس

شکل ۴. موقعیت شماتیک مکانی حاشیه‌نشینان بندرعباس و ۵ شهر دیگر، برگرفته از گوگل، طرحهای موردی و یافته‌های تحقیق

تحلیل وضعیت دموگرافیک شهر بندرعباس نشانگر ویژگی‌های خاص این بندر است، به این اعتبار که جمعیت شهر در فاصله

۶۰ ساله ۱۳۳۵ تا ۱۳۶۵ از حدود ۱۷۰۰۰ نفر به ۵۲۷۰۰۰ رسیده یعنی ۳۱ برابر شده در حالیکه در همین فاصله کل جمعیت ایران ۴/۲ برابر و جمعیت شهری ایران ۱۰ برابر شده است. جمعیت شهر بندرعباس طبق برآورد سازمان مدیریت و برنامه ریزی شهرداری در سال ۱۴۰۱ برابر با ۵۸۱۰۰۰ بوده است. شهر بندرعباس در سال ۱۴۰۱ دارای ۷۱۱۳ هکتار وسعت، دارای چهار منطقه شهرداری، ۱۲ ناحیه شهرداری و ۹۲ محله عرفی بوده است حدود ۴۰ درصد جمعیت شهر بندرعباس حاشیه نشین هستند (دریانورد، ۱۳۹۴). رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان هرمزگان گفت: یکی از مشکلات هرمزگان جمعیت حاشیه نشین به خصوص در بندرعباس است و نزدیک ۴۰ درصد جمعیت شهر بندرعباس حاشیه نشین هستند. (آمارنامه شهرداری بندرعباس، ۱۴۰۱). که برای خودداری از افزایش حجم مقاله از ذکر نام، جمعیت، مساحت و آوردن نقشه محله‌ها چشم‌پوشی گردید.

۵. یافته‌های پژوهش و بحث

۵.۱. نتایج توصیفی

حجم نمونه، ۴۰۷ واحد آماری (۶۸ درصد مرد و ۳۲ درصد زن) بود. همچنین بالغ بر ۵ درصد بی‌سواد، ۳۳ درصد کم‌ترازدیلم، ۲۶ درصد دیلم، ۱۴ درصد کاردانی، ۱۳ درصد کارشناسی، ۵ درصد کارشناسی ارشد، ۲ درصد هم دارای تحصیلات دکترا بودند. به جهت اشتغال، ۳۰ درصد مشاغل آزاد، ۲۴ درصد کارمند، ۱۲ درصد کارگر، ۱۰ درصد خانه‌دار ۹ درصد بیکار، ۶ درصد بازنشسته، ۵ درصد محصل و دانشجو، ۲ درصد نظامی، ۲ درصد کشاورز بود. محل تولد پاسخگویان به ترتیب، حدود ۵۲ درصد بندرعباس، ۱۲ درصد میناب، ۱۱ درصد کلان شهرهای کشور، ۷ درصد شهرهای متوسط کشور، ۴ درصد شهرهای کوچک استان هرمزگان، ۴ درصد هم متولد شهرهای کوچک سایر استان‌ها بودند. متولدین روستاها نزدیک به صفر (چراکه که متولدین روستاها به شهر نزدیک آبادی‌شان به‌عنوان محل تولد خود اشاره می‌کنند).

۵.۲. نتایج تحلیلی

سه پرسش اساسی مطرح بود که این پژوهش، مبادرت به یافتن پاسخ‌هایی از سنخ فضایی - مکانی (جغرافیای اجتماعی و مدیریت شهری) برای این سوالات نمود.

۱. ۵.۲. واکنش شهروندان به مزاحمت و آزار در فضای شهری (متلک و کلمات زشت): شهروندان رویکرد یکسانی نداشتند. به این اعتبار که پاسخ‌های نسبتاً غیر قابل انتظاری را (در میان ۶ گزینه پیشنهادی) انتخاب نمودند. ۷۰ نفر (۱۶ درصد) گزینه «تقریباً هیچ» را انتخاب نمودند. ۱۰۱ نفر (۲۲ درصد) گزینه «فقط تذکر» را انتخاب نمودند. ۸۵ نفر (۱۹ درصد) گزینه «زنگ به پلیس ۱۱۰» را انتخاب نمودند. همچنین ۲۱ نفر (۵ درصد) نیز گزینه «شناسایی فرد خلافکار و ثبت پلاک ماشین یا عکس و فیلم از چهره» را انتخاب نمودند. این در حالی است که بالغ بر ۱۰۴ نفر (۲۳ درصد) شهروندان اظهار داشتند با «درگیر شدن محدود» به فرد یا افراد خلافکار واکنش نشان می‌دهند و ۶۹ نفر (۱۵ درصد) نیز گزینه درگیری کامل علیه خلافکار را انتخاب نمودند. در مجموع ۳۸ درصد گزینه «هیچ اقدام یا فقط تذکر» را انتخاب نمودند. ۳۸ درصد هم گزینه «درگیری محدود یا درگیری کامل» را انتخاب نمودند. لیکن ۲۴ درصد هم گزینه زنگ به پلیس ۱۱۰ و عکس و فیلم را انتخاب نمودند (شکل ۵).

شکل ۵. نوع واکنش شهروندان به هنجارشکنی (الفاظ زشت و متلک پرانی) در فضای شهری

جامعه هدف در شهر بندرعباس به لحاظ اقتصادی، اجتماعی، فضایی، کالبدی به ۵ سطح سلسله‌مراتبی تفکیک گردید. (از محله سطح خیلی‌بالا تا محله سطح خیلی پایین)، این سطح‌بندی، اول با نظر کارشناسان و آژانس‌های املاک تأیید گردید. دوم با شاخص سواد پاسخگویان بر مبنای مدل اسپیرمن^۱ معادل ۶۲ درصد همبستگی مستقیم و معنی‌دار داشت. وانگهی با شاخص قشربندی اجتماعی - اقتصادی پاسخگویان که به وسیله شهروندان به روش خوداظهاری اعلام شده بود نیز ۸۱ درصد همبستگی مستقیم و معنی‌دار داشت.

اولین هنجارشکنی که مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت عبارت است از «مزاحمت و اذیت دیگران با» (لغاف زشت یا متلک در خیابان یا پارک) بود ۵۶ درصد پاسخگویان ساکن محله سطح خیلی‌بالا گفتند هیچ‌کار و هیچ واکنشی لازم نیست یا فقط تذکر کافی است. در مقابل ۲۲ درصد شهروندان ساکن محله سطح خیلی پایین، گفتند هیچ‌کار و هیچ واکنشی لازم نیست یا فقط تذکر کافی است (شکل ۶). برای سنجش واکنش شهروندان به هنجارشکنی فوق دو گزینه دیگر هم ارائه شد؛ شامل درگیر شدن محدود یا درگیری کامل با هنجارشکنان؛ در محله سطح خیلی بالا فقط ۱۲ درصد شهروندان این گزینه را انتخاب نمودند؛ این در حالی است که در محله‌های سطح پایین و خیلی پایین، واکنش از نوع درگیری محدود و درگیری کامل، به ترتیب معادل ۸۶ درصد و ۷۲ درصد بود. این نتایج با مدل استنباط آماری ناپارامتریک کروسکال والیس آزمون و با سطح خطای ۰/۰۰۰ تأیید گردید (جدول ۲).

شکل ۶. پراکنش فضایی واکنش شهروندان به مزاحمت (کلمات زشت و متلک پرانی) با توجه به سطح‌بندی محله سکونت

جدول ۲. آزمون رابطه سطح محله با واکنش شهروندان به پدیده متلک پرانی و مزاحمت دیگران

Kruskal-Wallis H	۱۷۷/۹۸۳
درجه آزادی	۴
سطح معنی‌داری تقریبی	۰/۰۰۰
ارزیابی سطح محله سطح	a. Kruskal Wallis Test
b متغیر گروه بندی:	

۲.۵. تأثیر سواد بر واکنش شهروندان به هنجارشکنی در فضای شهری: شهروندان بر مبنای میزان سواد، واکنش متفاوتی در برابر هنجارشکنی در فضای شهری بروز می‌دهند. به این ترتیب که با افزایش سطح تحصیلات گزینه‌های «تقریباً هیچ‌کاری و یا فقط تذکر» را انتخاب نمودند. این شاخص با نوسان محدودی رابطه مستقیم با سواد پاسخگویان داشت و از ۴۰ درصد در میان پاسخگویان بی‌سواد به ۵۶ درصد در میان پاسخگویان دارای تحصیلات دکتری رسیده بود (شکل ۷). از سوی دیگر بخشی از شهروندان در مقابل هنجارشکنان در فضای شهری، گزینه‌های «درگیر شدن محدود و یا درگیر شدن کامل» را انتخاب نمودند. لیکن انتخاب این گزینه با توجه به سواد شهروندان رابطه معکوس بسیار شدیدی داشت. چراکه ۵۲ درصد پاسخگویان بی‌سواد و نیز ۶۰ درصد زیر دیپلم گزینه درگیر شدن محدود یا درگیر شدن کامل انتخاب کردند. در حالیکه با افزایش سطح سواد این روند کم و نهایتاً به صفر درصد در میان تحصیلکردگان دکتری رسید. این نتایج با مدل استنباط آماری ناپارامتریک کندال تاؤوسی^۲ آزمون و در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ تأیید گردید (جدول ۳).

1 Spearman's rho

2) Kendall's tau-c

شکل ۷. تحلیل گرافیکی رابطه سواد شهروندان و نوع واکنش آنها به هنجارشکنی در فضای شهری. برگرفته از نتایج تحقیق

جدول ۳. آزمون معنی‌داری رابطه متغیر سواد شهروندان و نوع واکنش آنها به هنجارشکنی در فضای شهری

سنجه‌های متقارن	مقدار	خطا استاندارد تقریبی ^a	T ^b برآورد تقریبی	سطح معنی‌داری تقریبی
متغیرهای رتبه‌ای	Kendall's tau-c	۰/۰۲۲	۸/۰۱۰-	۰/۰۰۰
تعداد واحدهای معتبر	۴۰۷			

Not assuming the null hypothesis, b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis. a.

۳.۵.۲. تحلیل واکنش شهروندان به هنجارشکنی در فضای شهری با توجه به نوع شغل‌شان: نتایج نشان داد که میان نوع شغل و واکنش شهروندان ارتباط معنی‌داری وجود دارد. به این ترتیب که در واکنش «هیچ‌کاری و فقط تذکر» در میان مشاغل گوناگون در محدوده ۱۷ درصد میان دانشجویان یا محصلین تا ۵۰ درصد در میان شاغلین کشور نوسان دارد. ولی واکنش شهروندان از نوع «درگیری محدود یا کامل» در محدوده صفر درصد در میان مشاغل نظامی تا ۷۳ درصد در میان جمعیت بیکار نوسان دارد. البته این واکنش بر مبنای داده‌های صعودی تنظیم گردیده است (شکل ۸). برای آزمون سطح معنی‌داری رابطه متغیر نوع شغل پاسخگویان با متغیر نوع واکنش آنها به هنجارشکنی در فضای شهری از مدل استنباط آماری ناپارامتریک کندال تاؤوسی (Kendall's tau-c) آزمون و در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ تأیید گردید (جدول ۴).

شکل ۸. تحلیل گرافیکی رابطه شغل شهروندان و واکنش آنها به هنجارشکنی در فضای شهری

جدول ۴. آزمون معنی‌داری رابطه متغیر نوع واکنش شهروندان به هنجارشکنی در فضای شهری

سنجه‌های متقارن	مقادیر	خطا استاندارد تقریبی ^a	T ^b برآورد تقریبی	سطح معنی‌داری تقریبی
متغیرهای رتبه‌ای	Kendall's tau-c	۰/۱۴۰	۰/۰۳۴	۰/۰۶۸
تعداد واحدهای نمونه معتبر	۴۰۷			

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis. a. Not assuming the null hypothesis.

۴.۵.۲. تحلیل رابطه قشربندی اجتماعی شهروندان و نوع واکنش آنها به هنجارشکنی در فضای شهری: از پاسخگویان مشخصاً پرسیده شد؛ خودشان را جزو کدام قشر اجتماعی می‌دانند؟ در پاسخ، پنج گزینه برای انتخاب ارائه شد. از قشر بسیار بالا تا قشر بسیار پایین، نتایج نشان داد قشربندی اجتماعی اقتصادی شهروندان (خوداظهاری) به‌گونه چشمگیری توضیح‌دهنده و

تبیین‌کننده نوع واکنش شهروندان به «الفاظ زشت یا متلک‌پرانی» است. به این اعتبار که ۵۵ درصد شهروندان محله‌های بسیار بالا نسبت به این هنجارشکنی گزینه «هیچ‌کاری یا فقط تذکر» و ۲۷ درصد گزینه «زنگ به پلیس ۱۱۰ یا ثبت عکس و فیلم» و نهایتاً فقط ۱۸ درصد شهروندان گزینه برخورد محدود یا برخورد کامل را انتخاب نمودند. در حالی که ۶ درصد شهروندان محله‌های بسیار پایین نسبت به این هنجارشکنی گزینه «هیچ‌کاری یا فقط تذکر» و ۲۴ درصد گزینه «زنگ به پلیس ۱۱۰ یا ثبت عکس و فیلم» و نهایتاً فقط ۷۰ تا ۸۰ درصد بقیه شهروندان گزینه برخورد محدود یا برخورد کامل را انتخاب نمودند (شکل ۹). این نتایج با مدل استنباط آماری ناپارامتریک کروسکال والیس (Kruskal-Wallis H) آزمون گردید و در سطح خطای ۰/۰۰۰ مورد تأیید قرار گرفت (جدول ۵).

شکل ۹. تحلیل گرافیکی رابطه قشربندی اجتماعی و نوع واکنش آنها به هنجارشکنی در فضای شهری

جدول ۵. تحلیل رابطه قشربندی اجتماعی شهروندان و نوع واکنش به هنجارشکنی در فضای شهری

آماره‌های آزمون a,b	اگر توی خیابان یا پارک فردی با الفاظ زشت یا متلک باعث اذیت و مزاحمت دیگران شود، ما باید چکار کنیم؟
Kruskal-Wallis H	۱۲۸/۱۹۹
درجه آزادی	۴
معنی داری تقریبی	۰/۰۰۰
a. Kruskal Wallis Test	b. متغیر گروه بندی: شما خود را جزو کدام قشر جامعه می‌دانید

۵.۲. پراکنش فضایی واکنش شهروندان به پدیده اوباشگری و مزاحمت در فضای شهری:

در این بخش از مقاله، اولین اقدام این است که، بر مبنای شاخص‌هایی که قبلاً توضیح داده شد؛ مبادرت به سطح‌بندی محله‌های سکونت شهروندان به پنج سطح (از سطح خیلی پایین تا سطح خیلی بالا) گردید، سپس شش نوع واکنش شهروندان به پدیده اوباشگری و مزاحمت در فضای شهری مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج تحلیل گرافیکی (شکل ۱۰) بیانگر پراکنش فضایی بسیار متفاوت نوع رویکرد شهروندان به این پدیده در محله‌های سکونت شهروندان بود؛ و عمدتاً شاهد منحنی‌هایی با رابطه مستقیم و یا معکوس در ارتباط میان متغیرها بودیم. در محله سطح خیلی بالا، تقریباً ۱۲ درصد پاسخگویان گزینه «هیچ‌کاری یا فقط تذکر»، و ۱۱ درصد پاسخگویان نیز گزینه «برخورد محدود یا برخورد کامل» با این هنجارشکنان را انتخاب نمودند. این در حالی است که ۷۷ درصد پاسخگویان ساکن محله سطح یک، گزینه «زنگ به ۱۱۰ یا ثبت عکس و فیلم» را انتخاب نمودند. در محله‌های سطح خیلی پایین اما رویکرد شهروندان بسیار متفاوت بود. به این اعتبار که ۱ درصد پاسخگویان گزینه «تقریباً هیچ‌کاری یا فقط تذکر» را انتخاب نمودند؛ و ۱۸ درصد نیز گزینه «زنگ به ۱۱۰ یا ثبت عکس و فیلم» را انتخاب نمودند. نکته عطف رویکرد شهروندان به پدیده اوباشگری در محله سطح خیلی پایین، اعلام آمادگی ۸۱ درصد تا ۸۴ درصد آنها برای «برخورد محدود یا برخورد کامل» با این پدیده است. آشکار است در دو سر منحنی، اختلاف شاخص بین ۱۱ درصد تا ۸۴ درصد بسیار چشمگیر هست. برای سنجش معنی‌داری نتایج فوق از مدل استنباط آماری کای‌دو بهره‌گیری و با خطای ۰/۰۰۰ تأیید شد جدول ۵.

شکل ۱۰. تحلیل گرافیکی واکنش شهروندان به پدیده اوباشگری و مزاحمت در فضای شهری بر مبنای سطح بندی محله

جدول ۶. تحلیل معنی داری رابطه متغیر سطح بندی محله (توسط محقق) با پدیده اوباشگری در فضای شهری

متغیر سطح بندی متغیر واکنش شهروندان به اوباشگری در خیابان یا پارکها و میدان های شهری و آماره های آزمون a,b	مزاحمت برای زن و بچه مردم؟	آماره های آزمون a,b
خی دو	a ۲۰۵/۷۸۹	b ۰/۰۰۰
درجه آزادی	۵	۴
معنی داری تقریبی	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
a. 0 cells (0.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 76.0.		
b. 0 cells (0.0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 90.0.		

۵.۶. پراکنش فضایی واکنش شهروندان به اهانت و دست درازی به دختر و زن مردم در فضای شهری: نتایج آشکار ساخت نوع واکنش شهروندان با توجه به سطح محله، پراکنش فضایی متفاوتی دارد. در محله سطح خیلی بالا، معادل ۸٪ پاسخگویان گزینه «تقریباً هیچ کاری یا فقط تذکر» را انتخاب نمودند و برابر با ۳۷ درصد پاسخگویان گزینه «زنگ به ۱۱۰ یا ثبت عکس و فیلم» را انتخاب نمودند. در حالیکه ۵۶ درصد گفتند واکنش آنها «برخورد و درگیر شدن محدود یا برخورد و درگیری کامل» است. در محله سطح خیلی پایین، صفر درصد پاسخگویان، گزینه «تقریباً هیچ کاری یا فقط تذکر» و ۳ درصد نیز گزینه «زنگ به ۱۱۰ یا ثبت عکس و فیلم» را انتخاب نمودند. در حالیکه معادل ۹۷ درصد آنها تأکید داشتند، واکنش آنها «برخورد محدود یا برخورد کامل» با چنین رخدادهایی می باشد (شکل ۱۱). این نتایج با مدل استنباط آماری کروسکال والیس مورد آزمون واقع و با خطای ۰/۰۰۰ تأیید گردید (جدول ۷).

شکل ۱۱. تحلیل گرافیکی رابطه سطح محله و نوع واکنش شهروندان به اهانت و دست درازی به خانواده مردم در فضای شهری

جدول ۷. ارزیابی معنی داری رابطه سطح بندی محله با واکنش شهروندان به «اهانت و دست درازی به خانواده مردم»

آماره های آزمون a,b	اگر داخل پارک یا خیابان یک نفر خلافکار قصد اهانت و دست درازی به دختر یا زن مردم داشت؛ ما که نزدیک شان هستیم باید چه بکنیم؟
Kruskal-Wallis H	۱۰۶/۲۲۱
درجه آزادی	۴
سطح معنی داری تقریبی	۰/۰۰۰
a. Kruskal Wallis Test	b. Grouping Variable: محله سطح

۷.۵.۲. واکنش شهروندان به تخریب امکانات عمومی (فضای سبز، تابلوی راهنمایی، ریختن زباله، ایستگاه اتوبوس):

تحلیل تطبیقی واکنش شهروندان به این قبیل کجروی‌های اجتماعی، نشانگر تفاوت بسیار معنی‌داری میان برخی هنجارشکنی‌هایی که مشخصاً معطوف حوزه‌های خانوادگی، اخلاقی و باورهای سنتی و ریشه دار است؛ با هنجارشکنی‌هایی که عمدتاً معطوف زندگی شهری و حقوق شهروندی است؛ می‌باشد. به این اعتبار که شهروندان وقتی پای هنجارشکنی نوع اول است. خیلی کمتر حاضر به چشم‌پوشی هستند و حتی کمتر حاضر به واگذاری ماجرا به دستگاه‌های رسمی نظارتی (پلیس ۱۱۰) هستند. بلکه بیشتر گرایش به دخالت و «برخورد محدود یا حتی برخورد کامل» دارند. برای تحلیل مقایسه‌ای و گونه‌شناسی رویکرد شهروندان به انواع هنجارشکنی سه نوع تحلیل گرافیکی ارائه شده است. تحلیل گرافیکی اول این هست که ۴ نوع هنجارشکنی مورد بررسی قرار گرفت تا مشخص گردد در این چهار مورد، چه درصدی از شهروندان رویکرد ساده‌انگاری و سهل‌گیری داشته و گزینه «هیچکاری» یا گزینه «فقط تذکر» را انتخاب می‌کنند.

تحلیل گرافیکی اول، در شکل ۱۲ آشکار نمود؛ سه نوع واکنش به هنجارشکنی‌هایی شامل تخریب گل و چمن و درخت و تخریب تابلو راهنمایی و ایستگاه اتوبوس و ریختن زباله در کوچه و خیابان، عمدتاً با گزینه هیچکاری یا فقط تذکر مواجه میشوند. اگرچه شدت و ضعف آن اندکی متفاوت است. مثلاً واکنش به تخریب گل و چمن و درخت بین ۷۰ درصد تا ۹۰ درصد با تخریب تابلو راهنمایی و ایستگاه اتوبوس بین ۴۰ تا ۸۰ درصد با گزینه هیچکاری و یا فقط تذکر همراه است. در صورتی که واکنش به اوباشگری و مزاحمت خانواده در حدود ۱ تا ۲ درصد با چنین واکنشی همراه است.

شکل ۱۲. تحلیل گرافیکی تطبیقی واکنش شهروندان به ۴ نوع هنجارشکنی در محله‌ها برحسب ۵ سطح اجتماعی اقتصادی

تحلیل گرافیکی دوم، تمایل شهروندان به زنگ زدن به پلیس ۱۱۰، و تهیه عکس و فیلم در ۴ نوع هنجارشکنی: نتایج تحلیل واکنش شهروندان، از طریق فوق که دربرگیرنده واکنش به ۴ گونه هنجارشکنی است در سطح ۵ محله سطح خیلی بالا تا سطح خیلی پایین بسیار متفاوت است. به این ترتیب که هم به جهت نوع هنجارشکنی واکنش‌های شهروندان خیلی ناهمسان است و هم از جهت پراکنش فضایی در سطح ۵ محله خیلی ناهمسان است. شهروندان در واکنش به تخریب فضای سبز بین ۴ تا ۲۶ درصد و در واکنش به تخریب تابلو راهنمایی و ایستگاه اتوبوس، ۱۸ تا ۴۶ درصد ولی در واکنش به اوباشگری بین ۹ تا ۷۷ درصد تمایل به زنگ به ۱۱۰ و استفاده از ثبت عکس و فیلم داشتند. در تمام موارد شاهد تمایل کم شهروندان ساکن محله‌های خیلی پایین به تعامل با پلیس ۱۱۰ بودیم. اما در موارد مربوط به اوباشگری و مزاحمت برای خانواده این تمایل از ۷۷ درصد در محله سطح خیلی بالا تا حدود ۹ درصد در محله سطح پایین تفاوت دارد (شکل ۱۳).

شکل ۱۳. تحلیل گرافیکی تطبیقی واکنش شهروندان

تحلیل گرافیکی تطبیقی سوم، واکنش شهروندان به ۴ نوع هنجارشکنی با روش «درگیر شدن محدود یا درگیری کامل»: نتایج نشان می‌دهد، واکنش به کجروی با روش «درگیر شدن محدود یا درگیری کامل»، با چهار نوع هنجارشکنی ویژگی خاصی دارد. اولاً، واکنش به سه نوع هنجارشکنی، شامل «تخریب گل و چمن و درخت» و «تخریب تابلو راهنمایی و ایستگاه اتوبوس» و «ریختن زباله در کوچه و خیابان» نسبتاً همسان و در محدوده صفر درصد تا ۱۳ درصد متغیر هست، لیکن واکنش شهروندان به «واباشگری و مزاحمت برای خانواده‌ها» در فضای شهری، بین ۱۱ درصد تا ۸۴ درصد متغیر هست. و رابطه معکوس و بسیار شدید و معنی‌داری با سطح اجتماعی و اقتصادی محله سکونت شهروندان دارد (شکل ۱۴).

شکل ۱۴. تحلیل گرافیکی تطبیقی واکنش شهروندان به چهار نوع هنجارشکنی با روش درگیر شدن محدود یا درگیری کامل

۸. ۵. ۲. واکنش شهروندان به هنجارشکنی در فضاهای شهری با توجه به محل تولد پاسنگویان

نتایج تحلیل گرافیکی در شکل ۱۵ نشان داد؛ در واکنش به الفاظ زشت و متلک پرانی در فضاهای شهری بالغ بر ۴۲ درصد شهروندان شهرهای کوچک استانهای دیگر کشور و بندرعباس و شهرهای کوچک استان هرمزگان تمایل به برخورد محدود یا برخورد کامل دارند این شاخص برای کلان‌شهرها و شهرهای متوسط کشور به حدود ۳۲ درصد می‌رسد. این در حالی است که تمایل به گزینه هیچکاری یا فقط تذکر بین ۲۶ درصد تا ۵۵ درصد نوسان داشت. این نتایج با مدل کندال تائو سی، آزمون گردید ولی معنی دار نبود.

شکل ۱۵. نتایج تحلیل گرافیکی رابطه محل تولد پاسنگویان با نوع واکنش آنها به هنجارشکنی در فضاهای شهری

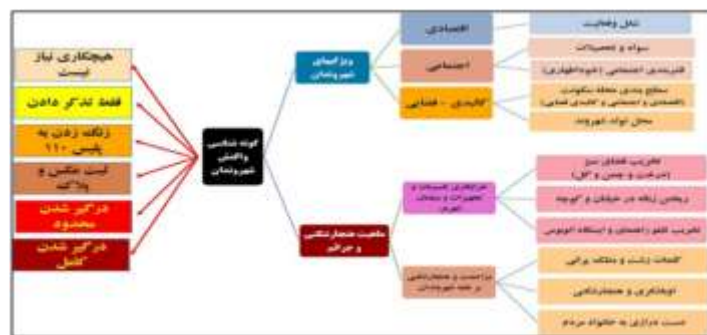
۹. ۵. ۲. تحلیل پراکنش فضایی ۴ نوع واکنش شهروندان به ۴ نوع هنجارشکنی در سطح محله‌های پنجگانه:

نتایج نشان داد؛ پراکنش فضایی نوع واکنش شهروندان به گونه‌های مختلف هنجارشکنی، به گونه چشمگیری هم‌پیوند با سطح سلسله‌مراتبی محله سکونت شهروندان است. گو اینکه این رابطه صرفاً خطی نیست بلکه جایگاه محله‌های بالا و متوسط به گونه چشمگیری با بقیه محله‌ها ناهمسان است. به این اعتبار که شهروندان محله‌های متوسط و سطح بالا به پدیده ریختن زباله در خیابان و کوچه واکنش تندتری (تماس با پلیس ۱۱۰، ثبت تصویر و فیلم و بعضاً درگیر شدن محدود یا کامل) بروز می‌دهند. نکته حائز اهمیت که خلاف انتظارات پژوهش بود بی توجهی و تسامح شهروندان محله‌های سطح خیلی بالا بود. محله‌های بالا و متوسط در برابر پدیده تخریب گل و چمن و درخت در پارک، هم ادراک منفی داشتند لذا واکنش تندتری نسبت به دیگر محله‌ها نشان می‌دادند. این در حالی است که ساکنان محله‌های بالا و نیز متوسط نسبت به تخریب تابلو راهنمایی و رانندگی و نیز ایستگاه اتوبوس هم حساسیت و واکنش تندتری نشان می‌دادند. چنین رویکردی از جانب شهروندان محله‌های بالا و متوسط، در برخورد با پدیده سرقت از ماشین مردم هم ابراز گردید (شکل ۱۶).

شکل ۱۶. نتایج تحلیل گرافیکی نوع واکنش شهروندان به ۴ گونه هنجارشکنی در فضاهای شهری

قبلا در بخش پیشینه پژوهش اشاره گردید؛ این پژوهش اگرچه به جهت هدف، متغیرهای اصلی، سوالات، فرضیهها و مدل‌های تحلیل چندان هم دارای زمینه قبلی و تکرار شده نیست، از این رو قابل انتظار نیست؛ در این بخش از مقاله سازگاری یا ناهمسانی مشخص و مستقیمی ارائه گردد بلکه فی‌الواقع، به جهت رویکردهای عام، این پژوهش، واجد پاره‌ای سازگاری و یا مواردی از ناهمسانی با کارهای گذشته و انجام شده می‌باشد. نتایج پژوهش با کار زهنو (۲۰۲۴: ۱) از جهت اهمیت و ضرورت مراقبت و نگهداری استفاده‌کنندگان از فضا، با کیلیک (۲۰۲۲: ۱) از جهت اهمیت همکاری شهروندان برای ایجاد یک محیط امن، همچنین با یافته‌های محمدی و همکاران (۱۳۹۱: ۱۱)، که فضای شهری را بستر و مامن برای برقراری روابط اجتماعی تلقی و هرچه فضا محلی‌تر باشد، مشارکت و حضور مردم در اداره آن بیشتر است. همچنین با نوری و استولت (۲۰۲۳: ۱) که از مفاهیم حس مکان و در نظر گرفتن ارتباطات عاطفی بین افراد و مکان‌ها، استفاده نمود. چمبرلین و هیپ (۲۰۱۵: ۱) بدین لحاظ که اثرات فضایی رابطه جرم و جنایت با منابع اقتصادی و اجتماعی را تحلیل و دریافتند: معایب در محله اصلی و محله‌های مجاور باعث افزایش جرم و جنایت خشونت‌آمیز می‌شود که مطابق با نظریه بی‌سازمانی اجتماعی او عمدتاً محرومیت نسبی، توضیح قوی‌تری برای درک تنوع در جرایم مالی ارائه است. با دیدگاه چیتراکار و دیگران (۲۰۲۲: ۱) که دریافتند: نظارت و مدیریت رسمی و دولتی در فضاهای شهری امروزی کارآمد نیست. بلکه گروه‌های اجتماعی ثبت شده که بهبود مدیریت محله را عهده‌دار و به ساکنان پاسخگو هستند ضروری است. سازگاری با پژوهش گونزالز و کمیسارو (۲۰۲۰: ۱) نیز که تأثیر نظارت مردمی بر کاهش جرائم را در بلوک‌های و سرریز آن به سایر بلوک‌های نزدیک، تأیید گردید. جمع‌بندی یافته‌ها و تحلیل‌های گرافیکی در شکل ۱۷ ارائه شده است.

شکل ۱۷. مدل مفهومی تحقیق، برگرفته از مبانی نظری، داده‌های پیمایشی و نتایج پژوهش

۶. نتیجه‌گیری

جمع‌بندی یافته‌ها، بیانگر این نکات است: اولاً شهروندان، ادراک متفاوت و معنی‌داری از «ناهنجاری، کجرفتاری، بزهکاری و جرائم» در فضاهای شهری دارند. به این اعتبار که بخشی از شهروندان از برخی کجرفتاری، بزهکاری و جرائم، چشم‌پوشی نموده و نادیده می‌گیرند. البته نوع ادراک و تفسیر شهروندان از انواع الگوهای رفتاری عمدتاً با موقعیت فضایی مکانی‌شان در سطح شهر (بر مبنای

سطح بندی محله‌ها) و قشربندی اجتماعی‌شان (بر مبنای خوداظهاری خود پاسخگویان) قابل توضیح و تبیین بود، ثانیاً شهروندان در برابر الگوهای رفتاری که ناهنجاری، بزهکاری و جرم تلقی می‌نمایند؛ هم واکنش‌های ناهمسان با تفاوت معنی‌داری بروز می‌دهند. به این ترتیب که نوع واکنش آنها به یک رفتار هنجارشکنانه یا مجرمانه خاص و یکسان، با واکنش‌های متفاوتی روبرو می‌گردد. این رویکر به ضرورت واکنش‌ها و انتخاب نوع واکنش نیز توسط وضعیت اجتماعی، اقتصادی و موقعیت فضایی مکانی‌شان در سطح شهر، قابل توضیح و تبیین بود. ثالثاً، عوامل اجتماعی، اقتصادی، کالبدی — فضایی مختلفی، تبیین‌کننده و توضیح‌دهنده نوع واکنش شهروندان به رفتارهای هنجارشکنانه و مجرمانه می‌باشد.

بر مبنای یافته‌ها، به میزانی که سطح محله سکونت شهروندان پایین‌تر بود؛ در واکنش به مزاحمت با «الفاظ زشت یا متلک در خیابان و پارک» آمادگی برای درگیر شدن بیشتری داشتند و هرچه سطح محله سکونت شهروندان در رده بالاتر واقع می‌شد آمادگی کمتری برای درگیر شدن داشتند (از ۸۳ درصد به ۱۲ درصد کاهش داشت). همچنین به میزانی که سطح سواد و مدرک تحصیلی شهروندان بالاتر بود؛ شاخص آمادگی برای درگیر شدن، در صورت بروز مزاحمت فوق کمتر می‌شد. نکته دیگر این هست که رابطه معنی‌داری میان نوع شغل پاسخگویان و میزان آمادگی برای درگیر شدن در صورت بروز پدیده فوق دیده شد (از صفر درصد، ۱۰ درصد، و ۲۰ درصد از جانب مشاغل نظامی، کشاورزان و کارمندان، تا ۶۳ درصد و ۷۳ درصد از جانب کارگران و بیکاران) رده‌بندی قشربندی اجتماعی (بر مبنای خوداظهاری پاسخگویان) نیز با آمادگی برای درگیر شدن شهروندان رابطه معکوس و معنی‌داری نشان داد. تبیین رابطه واکنش شهروندان به پدیده اوباشگری در فضاهای شهری، نشانگر تشدید سطح واکنش شهروندان از جهت آمادگی برای درگیر شدن بود. با این وجود شاخص سطح‌بندی محله‌ها، به گونه معنی‌داری توانست توضیح دهنده و تبیین‌کننده نوع واکنش شهروندان باشد (۱۱ درصد در محله سطح خیلی بالا، تا ۸۱ درصد در محله سطح خیلی پایین). نتیجه‌گیری نشان داد اگر جرائم و هنجار شکنی سنگین‌تر شود (اهانت و دست درازی به خانواده‌هایی که در فاصله نزدیک به شهروندان قرار دارند) دو اتفاق دیده می‌شود. اولاً شدت واکنش شهروندان در مجموع (صرف‌نظر از سطح محله و قشربندی اجتماعی) بیشتر می‌شود. ثانیاً سطح بندی محله سکونت شهروندان و قشربندی اجتماعی‌شان، تفاوت کمتری در نوع واکنش آنها (آمادگی برای درگیر شدن) را سبب می‌گردید. به این اعتبار که واکنش حدود ۶۰ درصد ساکنین محله‌های سطح خیلی بالا و ۹۷ درصد ساکنین محله‌های سطح خیلی پایین، در چنین مواردی درگیر شدن محدود تا کامل بودند).

۷. حامیان پژوهش

این پژوهش حامی مالی و معنوی نداشته است.

۸. مشارکت نویسندگان

این مقاله تک نویسنده است.

۹. تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ گونه تضاد منافی ندارند

۱۰. تقدیر و تشکر

نویسندگان بدینوسیله از همه کسانی که به نوعی در انجام این پژوهش یاری رسانده اند قدردانی می‌نمایند.

منابع

- احمدی، سیروس، ابتکاری، محمدحسین، و بوستانی، داریوش. (۱۳۹۸). تبیین اثر کنترل اجتماعی بر شکل‌گیری پتانسیل رفتارهای نابهنجار (مورد مطالعه: نواحی شهری و روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد). مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۰(۵۷)، ۷۳-۱۰۱.
- آراسته، مجتبی، پورحسن زاده، محمدحسین، و علیزاده، رضا. (۱۳۹۹). مطلوبیت سنجی امنیت فضاهای عمومی شهری جهت حضورپذیری زنان (نمونه موردی: منطقه یک شهر شیراز). مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۱(۶۴)، ۹۷-۱۲۲.

- باهرینیا، سیده پرستو، نظم فر، حسین و محسن زاده، بلال. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر معیارهای کاربری مسکونی در کاهش جرم خیزی در کلانشهر تبریز، جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۴(۷۱)، ۲۳-۴۳.
- پوراحمد، احمد، عیوضلو، محمود، حامد، محبوبه، عیوضلو، داوود، و رضایی، فرشته. (۱۳۹۱). بررسی رابطه دینداری و احساس امنیت در فضاهای شهری و روستایی (مورد مطالعه: شهرستان کوهدشت). پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱(۱)، ۱-۲۰.
- پوراحمد، احمد، مهدی، علی، و مهدیان بهنمیری، معصومه. (۱۳۹۲). امنیت شهری؛ فضاهای عمومی بررسی و سنجش سطح امنیت پارک‌های شهری در منطقه ۲ شهر قم، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۲(۱)، ۱-۲۴.
- حامی، احمد. (۱۳۹۷). ارتباط بین الگوهای کاشت گیاهان و ادراک امنیت در پارک‌های شهری (مطالعه موردی تبریز، ایران)، جغرافیا و برنامه‌ریزی ۲۲(۶۵)، ۱۰۱-۱۱۶.
- حبیبی، سیدمحسن، و صدیقی، سمیه. (۱۳۹۵). نقش فضای عمومی شهری در افزایش ایمنی اجتماعی (مطالعه موردی: محله ساغریسازان و گلزار رشت)، هویت شهر، ۱۰(۲۷)، ۵-۱۶.
- رضانژاد، مرضیه، موسی کاظمی، سیدمهدی، رفیعیان، مجتبی، و رکن الدین افتخاری، عبدالرضا. (۱۳۹۴). الگوی فضایی اندام و ار احساس امنیت در فضاهای عمومی شهری نمونه موردی: شهر بندرعباس، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۴(۳)، ۶۹-۸۳.
- زیاری، کرامت اله، عیوضلو، داوود، عیوضلو، محمود، و ریکا، جهانبخش. (۱۳۹۲). تحلیل تطبیقی احساس امنیت در فضاهای شهری و روستایی مطالعه موردی: شهرستان کوهدشت، پژوهش‌های روستایی، ۴(۱)، ۱۳۷-۱۶۴.
- شفازاده، احمد. (۱۳۹۸). بررسی نظریه هیرشی در کنترل اجتماعی از دیدگاه قرآن، راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۸(۳۳)، ۱۰۹-۱۳۳.
- صادقی، علی، و پورغلامی سروندانی، محمدرضا. (۱۳۹۹). تحلیلی بر عناصر محیطی موثر بر احساس امنیت زنان در فضاهای شهری مورد مطالعه: شهرری. پژوهش‌های انتظامی - اجتماعی زنان و خانواده، ۸(۲)، ۴۲۵-۴۴۹.
- ضرابی، اصغر، عباسیف شایسته و مشکینیف ابوالفضل. (۱۳۹۹). ارزیابی توسعه پایدار شهری با تأکید بر رویکرد تاب‌آوری در سکونتگاه‌های غیررسمی (مورد مطالعه سکونتگاه‌های غیررسمی شهر سنندج)، جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۴(۷۴)، ۱۱۹-۱۳۳.
- طالب‌پور، اکبر. (۱۳۹۶). رابطه فضاهای بی‌دفاع شهری با احساس امنیت اجتماعی (مطالعه ی موردی: شهروندان شهر تهران)، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۷(۲۲)، ۱۳۵-۱۵۶.
- فیروزجاییان گلوگاه، علی اصغر، و مجیدی، مرضیه. (۱۳۹۷). فرسایش سرمایه اجتماعی و بی‌نظمی در بین شهروندان تهرانی، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۷(۲)، ۱-۱۸.
- فیروزجاییان، علی اصغر. (۱۳۹۶). تحلیل جامعه‌شناختی بی‌نظمی (فیزیکی - اجتماعی) در فضای شهری. توسعه محلی روستایی - شهری، ۹(۱)، ۷۹-۱۰۰.
- کوشا، غلام‌حیدر. (۱۳۸۹) کنترل اجتماعی غیر رسمی، از منظر آیات و روایات، معرفت فرهنگی اجتماعی، ۱(۳)، ۸۸-۶۹.
- لطفی‌خاچکی، طاهره؛ فیروزجاییان، علی اصغر (۱۳۹۵)، تأثیر ضعف کنترل اجتماعی بر بی‌نظمی اجتماعی و فیزیکی شهروندان تهرانی، مطالعات امنیت اجتماعی، ۴۸، ۱۲۸-۱۰۹.
- محسنی تبریزی، علیرضا، قهرمانی، سهراب، و یاهک، سجاد. (۱۳۹۰). فضاهای بی‌دفاع شهری و خشونت (مطالعه موردی فضاهای بی‌دفاع شهر تهران)، جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۲(۴)، ۵۱-۷۰.
- محمدی، محمود، عظیمی، مریم، مقدم، حامد و رفیعیان، مجتبی. (۱۳۹۱). فضاهای عمومی شهری. تحقق تعاملات اجتماعی در بافت‌های تاریخی (نمونه موردی: شهر قدیم لار)، مرمت و معماری، ۲(۴)، ۱۵-۲۸.
- مشکینی، ابوالفضل، صلواتی، سامان و علیپور، سمیه. (۱۴۰۲). تدوین الگوی ارتقای امنیت اجتماعی در بافت‌های فرسوده (نمونه موردی: محلات منطقه ۱۲ شهر تهران، مطالعات ساختار و کارکرد شهری، ۳۸(۱۱)، ۱۵۹-۱۸۸.
- موسوی، میرنجف، ویسیان، محمد، محمدی حمیدی، سمیه، و اصغری، مریم. (۱۳۹۴). احساس امنیت در فضاهای شهری مورد: شهر سرخس، جغرافیا، ۱۳(۴۵)، ۱۸۵-۲۰۲.
- یاسوری، مجید، سجودی، مریم، و امامی، سیده فاطمه. (۱۳۹۵). بررسی و سنجش میزان امنیت در فضاهای شهری (مطالعه موردی: بوستان ملت شهر رشت)، پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، ۴(۱۳)، ۶۱-۹۰.
- دریانورد، صالح. (۱۳۹۵). نهمین نشست شورای برنامه ریزی و توسعه استان هرمزگان.

Batabyal, A. A., & Beladi, H. (2022). A political-economy perspective on mayoral elections and urban crime. *Socio-Economic Planning Sciences*, 79(c), 101097.

Bloch, S. (2022). Gangs, gang members, and geography. *Geography Compass*, 16(83), e12651.

Ceccato, V., Parishwad, O., Levine, N. (2023). Defecation, littering and other acts of public disturbance in pandemic times – A study of a Scandinavian city, *Cities*, 141.

- Chamberlain, A. W., John R. Hipp, J. R. (2015). It's all relative: Concentrated disadvantage within and across neighborhoods and communities, and the consequences for neighborhood crime, *Criminal Justice*, 43(6), 431-443,
- Chitrakar, R. M., Baker, D. C., Guaralda, M. (2022). How accessible are neighbourhood open spaces? Control of public space and its management in contemporary cities, *Cities*, 131(1), 103948,
- Dawson, L., Elbakidze, M., Kraft van Ermel, L. E., Olsson, U., Ongena, Y. P., Schaffer, C., & Johansson, K. E. (2023). Why don't we go outside? – Perceived constraints for users of urban greenspace in Sweden. *Urban Forestry and Urban Greening*,
- Elliot Noe, E., Stolte, O. (2023), Dwelling in the city: A qualitative exploration of the human-nature relationship in three types of urban greenspace, *Landscape and Urban Planning*, 230(4),
- Feng, J., Yuebing Liang, Y., Hao, Q., Xu, K., Waishan Qiu, W. (2024). Comparing effectiveness of point of interest data and land use data in theft crime modelling: A case study in Beijing, *Land Use Policy*, 147, 107357.
- Gonzalez, R., Sarah Komisarow, S. (2020). Community monitoring and crime: Evidence from Chicago's Safe Passage Program, *Public Economics*, 191, 104250.
- Habibi, Seyyed Mohsen, and Seddighi, Samia. (2015). the role of urban public space in increasing social safety (case study: Saghrisazan and Gulsar neighborhoods of Rasht). *City Identity*, 10(27), 5-16.
- He, Q., Li, J. (2022). The roles of built environment and social disadvantage on the geography of property crime, *Cities* 121(5):103471.
- Kielek, K. (2022). The importance of safety and security in urban space. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 10(6), 21–23.
- Kim, Y. - A., Hipp, J., R. (2021). Density, diversity, and design: Three measures of the built environment and the spatial patterns of crime in street segments, *Criminal Justice*, 77(1), 1-13,101864
- Knorre, A., & MacDonald, J. M. (2023). Shootings and land use. *Journal of Criminal Justice*, 86, 102066.
- Lee, S., Lee, C., Nam, J. W., Moudon, A. V., & Mendoza, J. A. (2023). Street environments and crime around low-income and minority schools: Adopting an environmental audit tool to assess crime prevention through environmental design (CPTED). *Landscape and Urban Planning*, 232, 104663.
- Luo, L., Deng, M., Shi, Y., Gao, S., & Liu, B. (2022). Associating street crime incidences with geographical environment in space using a zero-inflated negative binomial regression model. *Cities*, 129, 103841.
- McClanahan, W. P., Sergiou, C. S., Siezenga, A. M., Gerstner, D., Elffers, H., Van Schalk, J., & Van Gelder, J.-L. (2024). Neighborhood crime reduction interventions and perceived livability: A virtual reality study on fear of crime. *Cities*, 147, 104858.
- Pourbahador, P. Brinkhuijsen, M. (2023). Municipal strategies for protecting the sense of place through public space management in historic cities: A case study of Amsterdam, *Cities* ,136(1) 104242.
- Santos, M. A., Santos, G., Sebastião Machado, M., & de Freitas Lino Pinto Cardoso, C. S. (2023). Neighborhood perceptions and externalizing behaviors during childhood and adolescence: The indirect effect of family socioeconomic vulnerability and parenting practices. *Children and Youth Services Review*, 147(3), 106836.
- Slingerland, G., Nikolic, I. & Brazier, F. M. (2023). It's in the social network: The Social Neighbourhood model to unravel local social structures for liveable and safe neighbourhoods. *Cities*, 135, 1-14, 104215,
- Thompson, S., Ohlsson, H., Khoshnood, A., Sundquist, J., & Sundquist, K. (2022). Neighbourhood crime and major depression in Sweden: A national cohort study. *Health & place*, 78, 102922.
- Webb Jamme, H. T., Bahl, D., & Banerjee, T. (2018). Between “broken windows” and the “eyes on the street:” Walking to school in inner city San Diego. *Environmental Psychology*, 55, 121–138.
- Welch, M. R., Tittle, C. R., Yonkoski, J., Meidinger, N., & Grasmick, H. G. (2008). *Social integration, self-control, and conformity. Quantitative Criminology*, 24(1), 73–92.
- Zahnaw, R. (2026). Active guardianship in urban public places: Place attachment and social cohesion. *Psychology, Crime & Law*, 32(2), 345–366.
- Zahnaw, R., & Corcoran, J. (2022). Living near violence and feeling safe: What is the role of active guardianship in the home territory? *Journal of Quantitative Criminology*, 38(1), 105–126.

References:

- Ahmadi, Sirous, Ebtekar, Mohammad Hossein, and Boustani, Dariush. (2019). explaining the effect of social control on the formation of the potential for abnormal behaviors (case study: urban and rural areas of Kohgiluyeh and Boyer Ahmad provinces). *Social Security Studies*, 10(57), 73-101. [In Persian]
- Arasteh, Mojtaba, Pourhassanzadeh, Mohammad Hossein, and Alizadeh, Reza. (2019). optimizing the security of urban public spaces for the presence of women (case example: district one of Shiraz city). *Social Security Studies*, 11(64), 122-97. [In Persian]

- Bahernia, Seyedeh Parasto, Nazmfar, Hossein and Mohsenzadeh, Bilal. (2019). Investigating the effect of residential use criteria on reducing crime in the Tabriz metropolis. *Geography and Planning*, 24(71), 23-43. [In Persian]
- Batabyal, A. A., & Beladi, H. (2022). A political-economy perspective on mayoral elections and urban crime. *Socio-Economic Planning Sciences*, 79, 101101.
- Bloch, S. (2022). Gangs, gang members, and geography. *Geography Compass*, 16(8), e12651.
- Ceccato, V., Parishwad, O., Levine, N. (2023). Defecation, littering and other acts of public disturbance in pandemic times – A study of a Scandinavian city, *Cities*, 141, 1-13, 104456.
- Chamberlain, A. W., & Hipp, J. R. (2015). *It's all relative: Concentrated disadvantage within and across neighborhoods and communities, and the consequences for neighborhood crime. Criminal Justice*, 43(6), 431–441.
- Chitrakar, R. M., Baker, D. C., Guaralda, M. (2022). How accessible are neighbourhood open spaces? Control of public space and its management in contemporary cities, *Cities*, 131, 103997.
- Dawson, L., Elbakidze, M., van Ermel, L. E. K., Olsson, U., Ongena, Y. P. O., Schaffer, C., & Johansson, K.-E. (2023). Why don't we go outside? – Perceived constraints for users of urban greenspace in Sweden. *Urban Forestry & Urban Greening*, 82, 127865.
- Dos Santos, M. A., Santos, G., Sebastião Machado, M., de Freitas Lino Pinto Cardoso, C. S. (2023). Neighborhood perceptions and externalizing behaviors during childhood and adolescence: The indirect effect of family socioeconomic vulnerability and parenting practices, *Children and Youth Services Review* 147(3), 106836.
- Feng, J., Liang, Y., Hao, Q., Xu, K., & Qiu, W. (2024). Comparing effectiveness of point of interest data and land use data in theft crime modelling: A case study in Beijing. *Land Use Policy*, 147, 107184.
- Firouzjaian, Ali Asghar. (2017). Sociological Analysis of Disorder (Physical-Social) in Urban Space. *Rural Urban Local Development*, 9(1), 79-100. [In Persian]
- Firouzjaian-Galugah, Ali Asghar, and Majidi, Marzieh. (2018). Erosion of social capital and disorder among Tehrani citizens. *Strategic Research on Social Issues of Iran*, 7(2), 1-18. [In Persian]
- Gonzalez, R., Sarah Komisarow, S. (2020). Community monitoring and crime: Evidence from Chicago's Safe Passage Program. *Journal of Public Economics*, 191(1), 104250.
- Habibi, Seyyed Mohsen, and Seddighi, Samia. (2015). the role of urban public space in increasing social safety (case study: Saghrisazan and Gulsar neighborhoods of Rasht). *City Identity*, 10(27), 5-16. [In Persian]
- Hami, Ahmad. (2018). the relationship between plant planting patterns and perceived security in urban parks (case study Tabriz, Iran). *Geography and Planning*, 22(65), 101-116. [In Persian]
- He, Q., Li, J. (2022). The roles of built environment and social disadvantage on the geography of property crime, *Cities*, 121(5), 103471.
- Kielek, K. (2022). The importance of safety and security in urban space. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 10(6), 21–23.
- Kim, Y. - A., Hipp, J., R. (2021). Density, diversity, and design: Three measures of the built environment and the spatial patterns of crime in street segments, *Journal of Criminal Justice*, 77(1), 101864.
- Knorre, A., John MacDonald, J. (2023). Shootings and land use, *Journal of Criminal Justice*, 86(3), 102068.
- Kosha Gholam-Haider (2010) Informal Social Control, from the Perspective of Verses and Narrations, *Social Cultural Knowledge*, 1(3), 69-88. [In Persian]
- Lee, S., Lee, C., Won Nam, J., Vernez Moudon, A., Jason A. Mendoza, J. A. (2023). Street environments and crime around low-income and minority schools: Adopting an environmental audit tool to assess crime prevention through environmental design (CPTED), *Landscape and Urban Planning*, 232, 104676.
- Luo, L., Deng, M., Shi, Y., Gao, S., Baoju Liu, B. (2022). Associating street crime incidences with geographical environment in space using a zero-inflated negative binomial regression model, *Cities*, 129(2) 103834.
- McClanahan, W. P., Sergiou, C. S., Siezenga, A. M., Gerstner, D., Elffers, H., Van Schalk, J., & Van Gelder, J.-L. (2024). Neighborhood crime reduction interventions and perceived livability: A virtual reality study on fear of crime. *Cities*, 147, 104858.
- Meshkini, Abolfazl, Salvati, Saman, & Alipour, Samia. (1402). Development of a model for promoting social security in dilapidated contexts (case example: neighborhoods in district 12 of Tehran). *Urban structure and function studies*, 11(38), 159-188. [In Persian]
- Mohammadi, Mahmoud, Azimi, Maryam, Moghadam, Hamed, and Rafiyan, Mojtaba. (2011). Urban public spaces, realization of social interactions in historical contexts (case example: old city of Lar). *Restoration and architecture of Iran*, 2(4), 15-28. [In Persian]
- Mohseni Tabrizi, Alireza, Ghahrani, Sohrab, and Yahek, Sajjad. (2014). Defenseless urban spaces and violence (a case study of defenseless spaces in Tehran). *Applied Sociology Isfahan University Humanities Research Journal*, 22(4), 51-70. [In Persian]
- Mousavi, Miranjaf, Visian, Mohammad, Mohammadi Hamidi, Samia, and Asghari, Maryam. (2014). Feeling of security in urban spaces Case: Sarkhs city. *Geography*, (13)(45), 185-202. [In Persian].

- Noe, E. E., & Stolte, O. (2023). *Dwelling in the city: A qualitative exploration of the human-nature relationship in three types of urban greenspace. Landscape and Urban Planning*, 230(4):104633.
- Pourahmad, Ahmed, Ayuzalo, Mahmoud, Hamed, Mahbobeh, Ayozaalo, Dawood, and Rezaei, Fereshte. (2011). investigating the relationship between religiosity and sense of security in urban and rural areas (case study: Kohdasht city). *Strategic researches on social issues of Iran* (, 1(1), 1-20. [In Persian]
- Pourahmad, Ahmed, Mahdi, Ali, and Mahdian Behnamiri, Masoumeh. (2012). urban security; Public spaces, checking and measuring the security level of urban parks in the 2nd district of Qom city. *Strategic researches on social issues of Iran*, 2(1), 1-24. [In Persian]
- Pourbahador, P. Brinkhuijsen, M. (2023). Municipal strategies for protecting the sense of place through public space management in historic cities: A case study of Amsterdam ,*Cities* ,136(1), 104242.
- Rezanjad, Marzieh, Moussa Kazemi, Seyed Mehdi, Rafiyan, Mojtaba, and Ruknuddin Eftekhari, Abdolreza. (2014). the spatial pattern of the body and the sense of security in urban public spaces, a case study: Bandar Abbas city. *Strategic Researches of Social Issues of Iran Strategic Researches of Security and Social Order*, 4(3), 69-83. [In Persian]
- Rezanjad, Marzieh, Musa Kazemi, Seyyed Mehdi, Rafiyan, Mojtabi, & Ruknuddin Eftekhari, Abdolreza. (2014). Body-like spatial pattern of feeling of security in urban public spaces, case example: Bandar Abbas city. *Strategic Researches of Social Issues*, 4(3), 69-84. [In Persian]
- Sadeghi, Ali, and Pourgholami Sarvandani, Mohammadreza. (2019). an analysis of the environmental elements affecting women's sense of security in the studied urban spaces: Shahrari. *Police-social research of women and family*, 8(2)425-449.[In Persian]
- Shafazadeh, Ahmad. (2019). A study of Hirsch's theory of social control from the perspective of the Quran. *Socio-Cultural Strategy*, 8(33), 109-133. [In Persian]
- Slingerland, G., Nikolic, I. & Brazier, F. M. (2023). It's in the social network: The Social Neighbourhood model to unravel local social structures for liveable and safe neighbourhoods. *Cities*, 135, 1-14 , 135:104215,
- Talebpour, Akbar. (2016). the relationship between defenseless urban spaces and the feeling of social security (case study: citizens of Tehran). *Urban Sociological Studies Urban Studies*, 7(22), 135-156. [In Persian]
- Thompson, S., Ohlsson, H., Khoshnood, A., Sundquist, J., & Sundquist, K. (2022). Neighbourhood crime and major depression in Sweden: A national cohort study. *Health & place*, 78, 102922.
- Webb Jamme, W-T., Deepak Bahl, D., Tridib Banerjee, T. (2018). Between “broken windows” and the “eyes on the street:” Walking to school in inner city San Diego, *Journal of Environmental Psychology* 55, 121–138.
- Welch, M. R., Tittle, C. R., Yonkoski, J., Meidinger, N., & Grasmick, H. G. (2008). *Social integration, self-control, and conformity. Journal of Quantitative Criminology*, 24(1), 73–92.
- Yasuri, Majid, Sojodi, Maryam, and Emami, Seyida Fatima. (2015). Investigating and measuring the level of security in urban spaces (case study: Bostan Mellat, Rasht city). *Journal of Police Geography*, 4(13), 61-90. [In Persian]
- Zahnaw, R. (2026). Active guardianship in urban public places: Place attachment and social cohesion. *Psychology, Crime & Law*, 32(2), 345–366.
- Zahnaw, R., & Corcoran, J. (2022). Living near violence and feeling safe: What is the role of active guardianship in the home territory? *Journal of Quantitative Criminology*, 38(1), 105–126.
- Zarrabi, Asghar, Abbasi, Shayesteh and Meshkini, Abolfazl. (2019). Evaluation of sustainable urban development with emphasis on the resilience approach in informal settlements (case study of informal settlements in Sanandaj city). *Geography and Planning* 24(74), 119-133, [In Persian]
- Ziari, Karamatullah, Eivazlu, Dawood, Eivazlu, Mahmood, and Rika, Jahanbakhsh. (2012). Comparative analysis of the sense of security in urban and rural areas, a case study: *Kohdasht city. Rural Research*, 4(1), 137-164. [In Persian]

نحوه استناد به این مقاله:

شهبازی، امیر حمزه (۱۴۰۵). تبیین پراکنش فضایی و گونه‌شناسی واکنش‌های شهروندان به جرائم و هنجارشکنی در فضاهای شهری بندرعباس، *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۷(۱)، ۸۱-۱۰۰.

DOI:10.22124/gscj.2026.30286.1351

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

